

Vuile handen

Mijn naam is Cornelia Catherina Hodshon en ik ben allesbehalve teerhartig of sentimenteel. Het leven is hard en geeft geen garanties. Daar kwam ik op jonge leeftijd al achter. Wat ik nu ga doen is dan ook geen daad van barmhartigheid of iets dat voortkomt uit een moedergevoel dat ik nergens anders kwijt kan. Het is gewoon mijn burgerplicht. Niets meer en niets minder.

Dus zeg ik tegen Albert dat hij de deuren moet openen. Hij knippert even met zijn ogen, maar weet beter dan me tegen te spreken. Hij is niet voor niets al bij me in dienst sinds ik hier woon. Bijna vijf jaar nu.

Voor de zekerheid vraagt hij nog 'de vóórdeur, mevrouw?'. Ik ga natuurlijk zelden door de voordeur naar buiten. Mijn rijtuig wordt, indien ik wens uit te gaan, in de grote cour achter het huis voor mij gereedgezet. Eventuele gasten arriveren doorgaans ook dáár. Maar de gasten die ik vandaag verwacht komen over het water. Over de rivier die al vijf jaar aan mijn voeten ligt en al dertig jaar een goede bekende van me is. Vertrouwd als de kerktorens en de Grote Markt. Onlosmakelijk met de stad verbonden. Of verbindt hij de stad?

Na mijn gedecideerde knik spoedt Albert zich, na een correct 'natuurlijk mevrouw', naar de keuken om een extra paar handen te halen. De afgelopen dagen heeft het geregend en de hoge eikenhouten deuren zijn vermoedelijk al een jaar, zo niet langer, niet open geweest. Daar is dus wat kloeke spierkracht voor nodig.

Albert komt op een drafje terug met de jongste keukenhulp. De blonde jongen in kwestie is nog niet helemaal droog achter de oren en struikelt bijna als hij tijdens het lopen een knixje naar mij probeert te maken.

Ze zien me niet vaak, het personeel van beneden, en deze jongeman is mij nog onbekend. Ik knik hem toe en probeer een glimlach te verbergen. Dat zal me wel niet al te best lukken. Moeder zei vroeger altijd dat mijn ogen geen spiegels van mijn ziel zijn maar wijd open ramen die mijn gehele binnenwereld laten zien. Mijn mond weet ik misschien in bedwang te houden, maar mijn ogen laten zich niet temmen.

Als de deuren open zijn en de jonge koksmaat zich haastig uit de voeten heeft gemaakt, zie ik dat de herfst, in ieder geval tijdelijk, weer uit de stad is verdwenen.

Ik daal één trede af en loop de tien passen over straat tot ik aan het water sta. Albert reddert achter me aan met een mantel in zijn handen, 'toch al wat kil, mevrouw', zegt hij op verontschuldigende toon. Ik glimlach, laat me zijn zorgzaamheid graag aanleunen. Ik stel me zo voor dat dit is hoe een vader zou spreken tegen zijn ongehuwde dochter.

Ik ben niet de enige die uit haar huis is gekomen. De kade staat vol met mannen die hun witste pruiken op hebben gedaan en vrouwen met hun wijdste jurken aan. Zijn ze gekomen om naar mijn gasten te kijken of om zelf gezien te worden? Aan de overkant van de rivier zie ik een vrouw staan met een keeshondje op haar arm. Het beestje is nog witter dan haar hoog opgetaste haren. Ik zie het als een hoopvol symbool op deze wrange dag. Ik wijs Albert op het mooie dier, maar hij draait, na kort gekeken te hebben, zijn ogen discreet naar rechts. Ik volg zijn blik.

De middagzon staat nog hoog boven de stad als ik ze aan zie komen. In drie houten schepen glijdend over het Spaarne. Achter hen steekt de Amsterdamse poort roodbruin af tegen een

blauwe lucht. Maar de opvarenden hebben geen oog voor de schoonheid van hun omgeving. De meesten lijken niets meer te zien. Hun witte broeken grauw en besmeurd met bloed, sommigen kreunend, hun uniformjas aan repen gescheurd om zichzelf of een kameraad te verbinden.

Albert kijkt mij nog eens vragend aan, en ik knik. Ik weet het zeker. Dit zijn de gasten die ik op zal nemen in mijn huis. Het is immers groot genoeg: 42 kamers waar ik al bijna 5 jaar alleen in woon. Het is het minste wat ik doen kan.

Albert wenkt de stuurman van de voorste van de drie platbodems. Zodra hij aanmeert komen mijn stadsgenoten op een drafje op de schepen af. Van dichtbij blijken de mannen er nog erger aan toe: velen missen ledematen, sommigen staren in het niets en lijken niet te merken dat ze hun eindpunt hebben bereikt. Voor anderen is het te laat, die hebben de reis van Bergen naar Haarlem niet overleefd.

De commandant is aan wal gestapt. Wat wit om de neus en met gescheurd uniform maar hij lijkt er nog redelijk aan toe.

‘Mag ik u voorstellen aan mevrouw Hodshon? Uw gastvrouw’, zegt Albert tegen hem.

‘*Madame* is Engelse?’ vraagt de man ontsteld.

Ik zie Albert verstijven. ‘Mevrouw Hodshon is onze zaak zéér toegedaan en heeft het leger waar zij kon gesteund. Al twaalf jaar geleden doneerde zij twee kanonnen ten behoeve van de strijd tegen de Pruisen. En recent nog een oorlogsfregat! Als dat geen bewijs van haar goede intenties is...’

De commandant wordt zo mogelijk nog iets bleker. Ik begrijp de reactie van Albert wel, maar die is misschien nu niet zo op z’n plaats. Deze held heeft net zijn manschappen door de Engelsen afgeslacht zien worden...

Ik reik hem mijn hand. ‘Engelse ben ik alleen nog in naam, *monsieur*. Mijn familie woont al meer dan een eeuw in de Nederlanden en ik verzeker u dat ik een echte patriot ben.’, zeg ik met een glimlach die hem hopelijk op zijn gemak stelt.

‘*Excusez-moi, madame*’, zegt hij, en maakt een reverence.

‘Komt u toch binnen, u zult moe zijn en uw manschappen hebben verzorging nodig. Albert, vraag het mannelijke personeel om te helpen de soldaten naar binnen te brengen en zeg de kok dat het tijd is om de soep uit te serveren.’

‘Jazeker mevrouw’.

En weg is hij. Ik zie een glimlach om zijn lippen spelen. Ik houd me vandaag niet zo aan de etiquette. Dat verwacht hem, maar amuseert hem blijkbaar ook. Etiquette is van geen enkele waarde als er levens op het spel staan. Formaliteiten bieden geen troost. Een kom soep en een uitgestoken hand daarentegen...

De marmeren hallen waarin ik soms dagenlang niemand tegenkwam stromen nu ineens vol. Vier jaar geleden liepen daar voor het laatst vreemden, toen zag ik de werkmannen die bezig waren in de blauwe kamer af en toe, als ze op weg waren naar de keuken om iets te eten of een kop chocola te drinken. Ik stel me in ieder geval voor dat werklui ook chocola drinken. Ik heb het nooit gevraagd. Ze leverden goed werk en in het voorbijgaan knikten ze vriendelijk en mompelden ‘mevrouw’. Ik was zeer over hen en het werk dat ze leverden te spreken. Heel wat van mijn familie en kennissen hebben in de tussenliggende vier jaar een beroep op mijnheer Martin en de zijnen gedaan.

Sinds zij de laatste hand aan mijn pronkkamer hebben gelegd, zie ik alleen mijn kamenierster in de ochtend en avond en Albert met enige regelmaat. En zo af en toe de schim van een keukenhulp als ze de haard net heeft aangemaakt in een kamer die ik

binnentreed.

Verder is het stil. Tot nu toe.

In de aula is een veldhospitaal ingericht en in de bibliotheek verblijven de gewonden die er beter aan toe zijn, maar nog niet goed genoeg om verder te reizen. Als ik door de gangen loop, word ik met regelmaat aangeklampt. 'Burgeres Hodshon, dank u voor uw goedhartigheid.', hoor ik bijna elke dag.

Dat is vriendelijk, maar niet waar ik het voor doe. Het is toch niet meer dan mijn burgerplicht? Leert Christus ons niet dat onze daden veel meer waard zijn in de ogen van de Ene dan onze aardse rijkdommen? Waar heb ik anders 42 kamers voor dan om verweesden onderdak te bieden?

En ik moet heel eerlijk zeggen, de aanwezigheid van de mannen heeft ook mij verrijkt. Ik dineer geen avond meer alleen. De commandant heeft me verhalen verteld, over de eerste veldslag, die glorieus gewonnen werd door de patriotten. Dit was vooral te danken aan een combinatie van dronkenschap en algehele onnozelheid van de Russische soldaten. Ik heb besmuikt moeten lachen om de slimme listen die de Franse en Bataafse strijders hebben bedacht.

Maar de veldslag van begin oktober gaf weinig reden tot vrolijkheid. Ten koste van duizenden levens werd Bergen ingenomen door de Engels-Russische troepen. De lijken lagen drie-, vierhoog opgestapeld en blokkeerden de wegen. Het moet de hel zijn geweest, daar in het doorgaans zo idyllische kustgebied.

Nu is de wapenstilstand getekend. Maar wat voor één... Ik open de deur van mijn kabinet, de enige ruimte in mijn huis waar ik niemand tegenkom. Alles staat hier nog op zijn plek: links het mahoniehouten kistje met krijtstiften, pennen en inkt en een stapel lege vellen papier in het midden van mijn bureau.

Op sommige dagen staar ik eerst lange tijd uit het raam, dan kijk ik hoe het Spaarne stroomt en naar de bedrijvigheid aan de overkant van de kade. Maar nu steek ik gelijk van wal. In feite is de prent al helemaal klaar, ik hoef 'm alleen nog op papier te zetten.

Links achterin schets ik de kustgebieden, de akkers onder water gezet, de oogst verloren en de grond voor jaren verpest. Daarnaast de ruïnes van aan puin geschoten gebouwen. De verhongerende boeren, hun vee door de soldaten geroofd en opgegeten, staan wanhopig aan de poorten.

Op de voorgrond teken ik generaal Guillaume Brune, hoog gezeten op zijn nieuwe strijdroos. Ik maak zijn ogen nog iets slauer, schuif zijn haargrens nog iets naar achteren op en zijn neus...ach, die is van zichzelf al groot genoeg om het karikatuur van een Fransman compleet te maken.

Achter Brune sluipt de hertog van York weg: zijn zakken bulkend van de oorlogsbuit. Aan een gerafeld touw leidt hij een paar geroofde Hollandse koeien mee.

Boven hun beider hoofden komt de banier met tekst 'Een paard, een paard, uwe koninkrijk voor een paard!' Rechtsonderaan signeer ik: 'La Patriotta'.

Ik kijk nog even naar het resultaat. De zwarte vlekken van de mollige koe laat ik nog iets meer glimmen. De manen van het paard maak ik nog iets voller en dan ben ik tevreden. Inkt en krijt hebben mijn doorgaans blanke handen bont gekleurd. Ik bekijk ze als een kostbare Chinese vaas die een vriendin me trots laat zien. Nieuwsgierig en met verwondering.

Een beschaafd kuchje aan de andere kant van de deur maakt een einde aan mijn inspectie. Dat kan Albert toch niet zijn? Hij weet dat hij me niet moet storen als ik aan het werk ben. 'Ja?' zeg ik aarzelend en als ik eerlijk ben, ook een tikje verstoord.

Het is de commandant. Hij maakt een buiging, het gaat hem steeds soepeler af, merk ik op. 'Mevrouw, er wordt aanstonds thee geserveerd in de blauwe kamer. Ik vroeg me af of u genegen was zich bij ons te voegen...'

Afwachtend glimlacht hij. Hij heeft een vriendelijk gezicht.

Ik ben in gedachten nog deels in de leeggeroofde kustgebieden en kijk nog eens afwezig naar mijn besmeurde handen.

'Ja...laat me even...', zeg ik terwijl ik ze van beide kanten bekijk. De rug, de palm. Smoezelig als die van een werkman.

De blik van de commandant is geamuseerd. Hoe zei hij ook alweer hoe hij heette? Oh ja, Cornelis. Ik moest hem vooral Cornelis noemen.

'Staat u mij toe?'

Ik knik, en daarop stapt hij over de drempel.

Over mijn schouder kijkt hij naar de prent die voor me ligt. Ik laat hem. Waarom laat ik hem? Alleen Albert weet hiervan, hij stuurt mijn werken voor me op naar mijnheer Hesper van 'De Politieke Kruyer' of mijnheer Trap van de 'Politieke Blixem'. Zelfs mijn oudste broer weet niet dat de spotprenten die hij me met regelmaat laat zien door zijn eigen zusje getekend zijn. Ik schep daar een kinderlijk genoegen in. Dat mag u best weten.

'Dat heeft u bijzonder goed getroffen, mevrouw Hodshon. Bijzonder goed. De voorwaarden van deze wapenstilstand zijn...pijnlijk. Velen voelen zich verraden door generaal Brune. Hij was dapper, ging ons voor in de strijd, maar het land is geplunderd en hij laat de vijand er, op een moment dat het hen schikt, met de buit vandoor gaan.'

Hij schudt zijn hoofd, kijkt, net als ik zo vaak doe, uit over het Spaarne. Dan legt hij een hand over mijn smalle, buingevlekte hand. 'Dank u wel, mevrouw. Voor het zien van onze pijn.'

Ik kijk naar hem op, wil iets zeggen, maar voordat ik weet wát dan, worden we gestoord.

Met veel gerinkel van kopjes op porseleinen schotels komt er een wicht met een dienblad mijn kabinet inlopen. 'Had u de thee hier gewild?', vraagt ze.

Ze schrikt van mijn gezicht. Blijkbaar kan ze daaraan aflezen dat ik de thee hier níet had gewild. 'Oh. Ik zal maar...'

'Ja, doe dat.', bijt ik haar toe.

Voordat ze het vertrek verlaat werpt ze een laatste blik op de hand van Cornelis die nog steeds over de mijne ligt.

'En toen lag ze in de kist, maar was ze nóg niet dood!'

Een bulderende lach klinkt door mijn fraai beschilderde blauwe kamer. Maar ik kan me niet verheugen over de dood van freule Van Dorth, al vond ik haar nog zo'n ergerlijk en gemeen mens. Gefusilleerd worden, en dan ook nog eens niet in één keer dood zijn, dat wens je zelfs je ergste vijand niet toe.

'Ze hief haar hand ten hemel', gaat de soldaat verder met zijn verhaal, 'alsof ze daarvandaan nog hulp kon verwachten. In plaats daarvan kwam er nog een laatste kogel.'

Hij lijkt het enorm geestig te vinden. Je kunt geen oorlog voeren zonder vuile handen te maken, dat realiseer ik me maar al te goed, en ik weet dat ze over een vermoorde man heeft gezegd dat hij 'maar een patriot' was en dat er daar nog veel meer van 'aan' moeten, maar ik hoorde ook dat ze dapper was, oog in oog met dat zeskoppig vuurpeloton. En ik vraag me af, als de politieke wind weer omslaat, ben ik dan de volgende? En zal mijn noodlottig en barbaars einde dan ook een vermakelijk verhaal voor bij de thee zijn?

Cornelis vangt mijn blik. Ik geef hem een scheef glimlachje en kijk dan naar het theekopje dat ik in mijn hand heb. Het is bijna leeg, een paar donkerbruine blaadjes zijn naar de boden

gezakt. Mijn tante Maria had een keer een dame laten komen die de toekomst kon duiden aan de hand van die blaadjes. Het leven van mijn zuster zou getekend worden door romantiek en liefde... Nou, daar kreeg de dame wel gelijk in, want Johanna stierf in het kraambed.

Mijn eigen leven zou rijk zijn. Mijn karakter hartstochtelijk en ik zou geen gebrek aan aandacht hebben. Rijk ben ik inderdaad wel, maar ik woon hier toch nog steeds alleen. Nou ja, behalve nu dan. Ik weet zeker dat ik straks, als ze weg zijn, de stilte weer extra weet te waarderen.

Met een bescheiden 'Mevrouw Hodshon', haalt Cornelis mij uit mijn dagdromen. 'Wellicht zou u voor ons iets willen spelen? Iets vrolijks om onze gedachten even te verzetten?' Zijn voorstel krijgt gelijk bijval. Ik sta op, zet mijn theekopje op tafel en loop naar de vleugel. Mijn slanke witte handen op de toetsen, alleen de linkerpinknagel is nog wat gelig, inkt laat zich van nagels nu eenmaal lastig verwijderen.

Al bij de eerste noten van het Minuet in G uit het tweede *Klavierbüchlein für Anna Magdalena* van Bach vallen alle mannen stil. Iedere gedachte aan politieke strijd, dood, verderf en vergelding is naar de achtergrond verdwenen.

Ze zijn weg. Het huis is leeg. Lijkt ineens veel te leeg. Veel leger dan het was vóórdat ze kwamen. De eerste weken vond ik het een verademing, door de marmeren gangen lopen en niemand tegenkomen. Alleen met mijn gedachten. Me met een boek neervlijen op een canapé zonder me af te hoeven vragen of ik er wel 'decent' bij lag voor het geval er onverwacht iemand binnen zou komen.

Er gaan geen deuren onverwacht meer open. Laat staan dat er iemand binnen komt vallen. De dienstmeid die dat deed, deed het die dag gelijk voor het laatst. Ik heb haar zonder pardon de laan uit gestuurd. Het is misschien wat harteloos maar ik ben nogal gesteld op mijn privacy.

Tenminste, dat was ik. Nu, na een aantal maanden complete rust, reinheid en regelmaat weet ik dat niet meer zo zeker. Vandaag komt er gelukkig wat leven in de brouwerij: mijn nicht Johanna komt op de thee. Kan ik tenminste één van mijn 17 theepotten in gebruik nemen vandaag.

Ik merk dat ik steeds naar het raam loop om te kijken of ze er al aankomt. Een zwart rijtuig nadert mijn huis, maar het is niet de hare. Een huurkoets, die kan niet voor hier zijn. Toch klinkt niet veel later het bescheiden klopje van Albert. 'Mevrouw, barones van Styrum-van Vollenhove is zojuist gearriveerd, mevrouw'.

Daar is ze, mijn lieve nicht. In een smaakvolle lichtblauwe japon met laag décolleté, de krullen onder haar hoedje zorgvuldig gekapt volgens de laatste mode. Ik omhels haar enthousiast, maar zie dat haar gezicht ernstig staat.

Gelukkig staat in de Etrurische kamer al een theestel met bijpassende kop en schotel en een assortiment van *petit fours* klaar. Niemand zal ons storen terwijl mijn nicht haar hart uitstort.

'Wat is er, mijn liefste? Waar is jullie koets?'

'Ach Keetje, heb je dan echt geen idee?', vraagt mijn nicht met een meewarig schuin gehouden hoofd.

Nee, ik heb echt geen idee. Hebben zij en mijn neef problemen? Ze ziet er anders niet uit

alsof ze gebukt gaat onder een faillissement of een slechte gezondheid. En als dat wel zo was, dan zou ze me daar toch wel over geschreven hebben?

‘Er wordt gepraat...’

‘Hoezo gepraat? Er wordt altijd gepraat. Haarlem is een stad, maar dat wil alleen maar zeggen dat er meer dan één pomp is waar men samenkomt om de burens over de tong te laten gaan.’ Ik schenk de kopjes vol, dat doe ik bij goede vrienden altijd graag zélf, zo kunnen we praten zonder dat er iemand meeluistert. In tegenstelling tot bij de pomp.

‘Over jou, lieve nicht. Ik...ik zeg het maar ronduit. Er wordt gezegd dat je met een man alleen op je kamer was.’

Het gebeurt niet vaak dat ik ergens geen antwoord op heb, maar deze mededeling slaat me met stomheid. Hoe komt ze aan die lelijke leugens? En dan ineens komt het besef.

Schaamte golft naar mijn wangen. Die dienstmeid. Cornelis en ik in mijn kabinet. Het stelde natuurlijk helemaal niets voor, maar iemand die uit is op wraak weet al snel van een mug een olifant te maken.

‘Johanna, geloof me, er is niets gebeurd. Een commandant die hier logeerde kwam een praatje met me maken in mijn kabinet. Dat is alles. Niets onoorbaars.’

‘Dat weet ik toch, *mon coeur*, maar jij alleen hier in huis met al die mannen...en dan dit verhaal erbij...’

‘Ik was niet alleen! Albert is hier ook. En het hulpje van de kok, kom hoe heet ie ook alweer...’

‘Het waait vanzelf wel weer over. Binnenkort is er een nieuw schandaal. Het is nu het verstandigst om je rustig te houden. Even geen partijen of huiskamerconcerten, die tijd komt wel weer.’, sust mijn nicht.

Ik moet eerlijk zeggen, dat steekt behoorlijk, ook al heeft ze waarschijnlijk gelijk. Waarom zou ik stil in een hoekje moeten zitten afwachten omdat één of ander boos wicht roddels heeft verspreid die de *bon ton* van de stad voor zoete koek slikt? En dan schiet me iets te binnen: ‘Ben jij soms met een huurkoets gekomen zodat de burens niet kunnen zien dat jij het bent die me bezoekt? Ben je bang dat mijn slechte reputatie besmettelijk is?’

Nu is het haar beurt om te blozen van schaamte....

Ik kijk uit over het Spaarne. De stad heeft woelige tijden gekend, maar mijn uitzicht is nauwelijks veranderd. Nou ja, die hinderlijke bomen zijn weg, maar die zijn vrij kort na mijn intrek verdwenen. Eén verzoekje van mijn kant en de zaag ging erin. Nu alweer zestien jaar geleden.

Ze zijn van plan om het museum met de nalatenschap van die excentrieke mijnheer Teyler van der Hulst uit te breiden met een leeszaal, hoorde ik laatst van mijn nicht Johanna. Hoe toepasselijk, een leeszaal. Lang geleden, toen mijn vader bij het uitgaan van de kerk zich er tegenover mijnheer Teyler over beklagde dat ik liever met mijn neus in de boeken zat dan met mijn mooie poppenhuis te spelen, had hij zich tot mij gewend en gezegd ‘Van het lezen van een boek is nog geen vrouw ooit lelijker geworden, juffrouw Hodshon.’

Hij had ongetwijfeld gelijk, maar het lezen zet helaas de tijd niet stil. Nog een jaar en dan ben ik ouder dan mijn moeder ooit geworden is. Een witte pruik heb ik dan misschien niet eens meer nodig; mijn roodbruine lokken zijn doorschoten met zilver en op mijn handen zijn bruine vlekjes verschenen die zich er niet af laten poetsen.

Woelige jaren waren het voor de stad en het land, maar nu al 10 rustige voor mijzelf.

Natuurlijk, er waren uitstapjes, theebezoeken, kamerconcerten in intieme kring en zomers op Oud-Berkenroede, maar ik wil meer. Ik neem plaats achter het bureau in mijn kabinet en pak een vel schrijfpapier met monogram: CCH.

Nu is de tijd rijp. Ik zal de positie opeisen die mij toekomt en daarvoor zal ik mij wenden tot het hoogste gezag. De fine fleur zal niet uitgepraat raken over de smaakvolle soirees en bruisende bals die zullen worden gehouden in huize Hodshon. Het nieuws over mijn spilpositie binnen de *beau monde* zal mijn broers in Amsterdam bereiken en zij zullen zich realiseren dat er toch niets boven de Spaarnestad gaat voor liefhebbers van verfijnde smaak en cultuur.

Zo zal het gaan als eenmaal die éne gast hier een avond heeft doorgebracht.

Een beleefde uitnodiging zal ik hem doen toekomen. Voor een diner in goed gezelschap in de stad waar zijn geliefd paviljoen gelegen is, het enige huis in de stad dat groter is dan het mijne. Een uitnodiging die hij niet zal kunnen weigeren zodra hij weet wie ik ben: weldoenster, strijdster voor de goede zaak, La Patriotta.

Het grauw noemt hem nu al drie jaar 'het konijn van Olland', zij het met enige vertedering, maar voor mij is hij niet minder dan '*Mon cher roi Louis Napoléon Bonaparte...*'. Zo, de aanhef staat op papier. Ik doop mijn pen in de inkt en herschik in mijn hoofd de regels die ik schrijven wil. Als de koning eenmaal over de vloer is geweest, dan zal de keur van de stad zich op mijn stoep verdringen. Hopelijk heb ik dan aan 17 theepotten genoeg....